APPENDIX 1

The Guiding Principles on Internal Displacement
(Shan Language -- Unofficial Translation)

မူႉပိူင်ၸၼ်ႉၸမ်းတႃႇလွင်ႈႁူၼ်းလႆႈၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်း [201]

ၶေႃႈၸမ်း – ၽွၼ်းလီၸလႈယိူင်းဢၼ်း

1. မူႉပိူင်ၸၼ်ႉၸမ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၵႃႈထူးတၢင်းလူဝ်ႇပုၼ်ႈတႃႇႁူၼ်းၵိူဝ်းလႆႈၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်းၸဝ် ၸိူဝ်လူၵ်း ၼူင်းၵမ်ႉၽေႃႇၼၼ်ႉႁူးတီႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မူႉပိူင်ၵိူဝ်းၼႆႉ ၼႆႉၽေႃႇပျႃႉလၵ်းၸၽေၽပၼ်သုၼ်ႇလႆႈၸလႈ လွင်ႈၵႃႇမၢမ်ႇၵၼ်ၵဵဝ်ႇၵပ်းပုၼ်ႈတႃႇတေၸၵ်ႉၵၢင်းလူလွမ် ပၼ် ယႃႇၸႂ်ႈႁူၼ်းၵဝ်းလႆႈၶၢမ်ႇတၢင်း တဵၵ်းလိူပ်ႈၵွႆးပႆႇၼၼ်ႇသေၵၢမ်ႇၵႂႃႈ ပုၼ်ႈတႃႇၵွတ်ႇသၢင်ႈပၼ် လွင်ႈၸၵ်ႉၵၢင်ႈၸလႈ လွင်ႈလွႆႈ ထိမ်ႇပၼ်ၽွင်းမိူဝ်ႈၶဝ်လႆႈပႆႇ၊ ၽွင်းမိူဝ်ႈၶဝ်လႆႈမိူဝ်းၶိုၼ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ မိူဝ်းၶၢဝ်ႇယူႇတီႈၸမႈတမ်းပၼ်ၵွင်ႈတီႈမွႆႇ ၵိၵ်ႈပႃး မိူဝ်ႈမိူဝ်းယူႇၶိုၼ်းတီႈၵဝ်ႇၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. ယိူင်းဢၼ်းဢၼ်လႆႈတမ်းမူႉပိူင်ဝႆႉၼႆႉလၢမ်ႇယိူင်းထိုင်ၼင်ႈၵိူဝ်တေၸဝ်းလႆႈလွင်ၵၢၼ်ပေႃႇပဵၼ်မႃး ယွၼ်းပိူဝ်ႈမီးပျႃသၼေႃႇလွင်ႈပိူတ်ႉယိူဝ်းၵၼ်ၸလႈသၢင်၊ ယွၼ်ႉပဵၼ်ငဝ်းလၢႆးမီးလွင်ႈပူၼ်ႉပဵၼ်ၸုၵ်းၸွႆႈ ၼၼ်ႉၸလႈသၢင်၊ မီးလွင်ႈပူၼ်ႉပဵၼ်ၸိူဝ်သုၼ်ႇလႆႈႁူၼ်းၵမ်ႇၼၼ်၊ လွင်ႈတူၵ်းၵိၼ်းယွၼ်ႉၽေၽေး သၽေႃႇဝၵမ်ႇၼၼ် လွင်ႈၵပ်ႉၵိၼ်းဢၼ်ပဵၼ်ယွၼ်ႉႁူၼ်းၵဝ်ႉၵိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
ဢၼ်ဝႃႈပဵၼ်ႁူၼ်းၵိူဝ်းလႆႈၽေ ပႆႇၼႆႉၼၼ်ႉ
ၶွႆႈဝႃႈတီႈႁူၼ်းလူမ်ၵိူဝ်းလႆႈၶၢမ်ႇတၢင်းတဵၵ်းလိူပ်ႈၶၢႆႇၵမ်းၼၼ်–
ထူၵ်ႇလႆႈၶၢႆႇၵွၵ်ႇတီႈယူႇၼၼ်းၸလႈၼႄႈတီႈဢၼ်ၶဝ်ယူႇသဝ်းတႃႇသေၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
ပဵၼ်ႁူၼ်းၵိူဝ်းဢၼ်ပႆႇၶၢမ်ႈပူၼ်ႉၶိူတ်ႇလိၼ်လိၼ်ၵိူင်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

3. မူႉပိူင်ၵိူဝ်းၼႆႉ ၸိုၼ်းပိူတ်ႇလိူဝ်လမ်ႈၸၼ်ပၼ်သေၵၢမ်ႇၵႃးၶဝ်ႈၸိုင်ႈပၽႃးၵႂ်ႈပိူင်သုၼ်ႇလႆႈႁူၼ်းၸလႈ ပၵ်းပိူင်ၵဵဝ်ႇ ၵိူင်ႈႁူၼ်းမိူင်းလူမ်ႈၽွႆႇတမ်းမႃးဝႆႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မူႉပိူင်ၵိူဝ်းၼႆႉပၼ်ဝႆႉၶေႃႈၸၼ်ႉၸမ်းတႃႇလွင်ႈ ၵိူဝ်းတီႈတွႆႈၼႆႉယူႇယဝ်ႉ။

(ၵ) မိူဝ်းၵေႃႉဢၼ် ပဵၼ်ၽူႈတၢင်တူဝ်ၽူႈၸမ်းၸွႆႈလူင်ႁူႈလွင်ႈလွင်ႈၼၼ်ႉ ယိပ်းလွႆႉၵႃႇၼေႃႇသုၼ်ႇ ႁၵ်ႉတၢင်းလႆႈမၼ်းသေႁၵ်ႉတၢင်းပၼ်တႃႇႁူၼ်းလႆႈၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်းၸဝ်ၼၼ်ႉ။
(ၶ) တႃႇၵိူင်ႈမိူင်းၵိူဝ်းလႆႈထူပ်းတၢင်းယၢပ်ႇလွင်ႈႁူၼ်းလႆႈၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်းၸဝ်ဝႆႉယူႇၼၼ်ႉ။
(င) တႃႇႁူၼ်းမီးၵႃႇၼေႃႇၸဝ်၊လုမ်းၸလႈႁူၼ်းၵိူဝ်းလႆႈၵိဝ်ႇၸွင်ႈတၢင်းႁူၼ်းၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်းၸဝ်ၼၼ်ႉ။
(ၸ) မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပွင်ၵိူင်ႈၸလႈမုၵ်ႉလုမ်းၵၢမ်ႇလွႆႈၸွႆႈလူင်ပွင်ၵိူင်ႈၵိူဝ်းဢၼ်ယိပ်းၵိမ်းပုၼ်ႈ ၽွၼ်းလွင်ႈလႆႈၽေ ပႆႇၽၢႆႇၼႂ်းမိူင်းၸဝ်ၼၼ်ႉ။

4. မူႉပိူင်ၸၼ်ႉၸမ်းၵိူဝ်းၼႆႉ တၵ်းၸွႆႈလႆႈၵႃႇ ပိုၼ်ၸၽေးၸလႈ ၵႃႇယိပ်းတိူဝ်းၵျႃႉၵုင်ႈၵုင်ႈၸွင်ၸွင်ၼင်ႇၵႃႈပဵၼ်လႆႈ ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

[201] Translated by Sai Aung Mart, 2002.

တွၼ်ႈမၢႆၼိုင်ႈ – မူႇပိူင်ၵူႈလွင်ႈလွင်ႈ

မူႇပိူင် 1.

1. ၵူၼ်းလႆႈၶီ ပၢႆႈၽႆႈႁိူၼ်းမိူင်းၶဝ်ၼႆႉ ၶွင်ႈလႆႈႁပ်ႉ ၶွင်ႈလႆႈမီးလွင်ႈၽိင်ႇပိင်းတီသုၼ်ႇလႆႈ ၸလႈ မီးလွင်ႈ ထၢင်ႇၶႅင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်းမူၼ်ႉၼင်ႇၵူၼ်းတၢင်ႇၵေႃႉၵိုဝ်းယူႇႁိူၼ်းမိူင်းၶဝ်လႆႈၵွမ်းၼင်ႇပၵ်းပိူင်မိူင်းလုမ်ႈၽႃႇၸလႈ ပၵ်းပိူင်မိူင်းၶဝ်မီးဝႆႉၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႃႈၶဝ်လႆႈၶီ ပၢႆႈၼၼ်ႉၸၢၼ်ၸလႈ တေႁၢမ်ႇၶွႆးလႆႈမီးတၢင်းလိူၵ်ႈၸၽေႁၢမ်ပၼ်ၶဝ်ႁပ်ႉမီးသုၼ်ႇလႆႈ ၸလႈ လွင်ႈထၢင်ႇၶႅင်ႈ လွတ်ႈလႅဝ်းၵိုဝ်းၼၼ်ႉသေ ၵိတ်းလႃးလႃး။

2. မူႇပိူင်ၵိုဝ်းၼႆႉၼႆႉ–
တၵ်ႉတေႁၢမ်ႉလႆႈၶဝ်ႈပိၼ်ႁၢၼ်ယႃႉလူႉတုမ်ႇတိူဝ်ႉမိၼ်ႈလွင်ႈႁၢၼ်ၵူၼ်းၵေႃႉလွၵ်ႈၵေႃႉၼၼ်ႉမီးတႃႇဝူၼ်ႉၼိူဝ်မၼ်းၽိတ်းပၵ်းပိူင်ၵျ ၵဝူတ်ႈမိူင်းလုမ်ႈၽႃႇၼၼ်ႉ။ ၵၢထူးမၼ်းလမ်ႉ လွင်ႈတၢင်းၽိတ်းႁၢၼ်ၵီဝ်ႉၵပ်းလွင်ႈၽဵဝ်ႈမူလ်ႉလၢၵ်ႈၼိူဝ်း (genocide) တၢင်း ၽိတ်းၼိူဝ်ပိူင်ၵူၼ်း (crimes against humanity)၊ လွင်ႈတၢင်းၽိတ်းပိူင်သိုၵ်း (War crimes)။

မူႇပိူင် 2.

1. ၽူႈမီးၵႃႉၼႃႈၶဝ်ၵူႈၵေႃႉၵူႈမူႉလုမ်း၊ၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉၶဝ်တေလႆႈႁပ်ႉတုင်းလွမ်းမူႇပိူင်ၵိုဝ်းၼႆႉသေ ၵၢမ်ႇၵူႈတေလႆႈယိပ်းလွႆႉၽျေႉၼမ်ႉၽျေႉတူဝ်ပၼ်ယူႇၶႂ်ႈလႆႈမီးလွင်ႈလီၵ်ႉၼႄႈလီၵ်ႉၼႄႈယွႆႉသင်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ လွင်ႈၽူႈမီးၵႃႉၼႃႈ၊ မူႉလုမ်းၸလႈ ၵူၼ်းၵိုဝ်းၵီဝ်ႉၸွင်ႈၶဝ်ႁပ်ႉတုင်းလွမ်းမူႇပိူင်ၵိုဝ်းၼႆႉ ၼၼ်ႉၵေႃႈတေၵၢမ်ႉလႆႈႁိူဝ်ႈၵူႈတုမ်ႇတိူဝ်ႉမိၼ်ႈသၸေႉၼႄႈတႃၶဝ်ၼိူဝ်ႈပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉသင်။

2. မူႇပိူင်ၵိုဝ်းၼႆႉတေၵၢမ်ႉလႆႈၵူႈၵၢဝ်တီႈပွင်ႇၶႂ်ႈပိၼ်ႁၢၼ်ၽၢမ်းတၢပ်း၊ၵၢၼ်မူၼ်ႉၸမႈ ၵၢမ်ႉၼၼ်ႁၢၼ်ယႃႉလူႉပိတ်ႈၵိုဝ်းၵၢၼ် ပၵ်းပိူင်ၼိူဝ်းမိူင်းၶဝ်မၵ်းမၢႆပၼ်ဝႆႉသုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ်ၵီဝ်ႉလိူင်ႈၵူၼ်းၸလႈပိူင် ၵိတ်းသၢင်ႈၵီဝ်ႉၵပ်းပၵ်းပိူင်ၵီဝ်ႉလိူင်ႈၵူၼ်းၼိူဝ်းမိူင်းလုမ်ႈၽႃႇၼၼ်ႉ။ ၵၢထူးမၼ်းလမ်ႉ–
မူႇပိူင်ႉၵိုဝ်း
ၼႆႉတေၵၢမ်ႉလႆႈၵူႈယႃႉလူႉတုမ်ႇတိူဝ်ႉသုၼ်ႇလႆႈတႃႇတုၵ်းယွၼ်းလွင်ႈၶူဝ်ႉပိူင်ႈတီႈၼိူဝ်းတၢင်ႇမိူင်းၼၼ်ႉ

မူႇပိူင် 3.

1. ၽူႈမီးၵႃႉၼႃႈၼိူဝ်းမိူင်းၶဝ်ၼႆႉလွမ်းၼင်ႇၵႃႉၼႄႈသုၼ်ၽိတ်းလႆႈၶဝ်မီးၸၼ်ၸလႈ မီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၵွၼ် တၢင်းသုတ်း လွင်ႈတၢႉပၼ်တၢင်းၸၶႄႉၵၢင်ႈ ၸလႈ လွႆႈပၼ်ၸိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႉၵူၼ်း တမ်ႈတီႈ ၵူၼ်းၶီ ပၢႆႈၽႆႈႁိူၼ်းမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. ၵူၼ်းၶီ ပၢႆႈၽႆႈႁိူၼ်းမိူင်းၶဝ်ၵူႈၵေႃႉမီးသုၼ်ႇလႆႈတႃႇယိုၼ်ႈယွၼ်ႈၸလႈတၢင်ႇပ ၵၢဝ်လွင်ႈတၢင်းၸၶႄႉၵၢင်ႈၸလ ႈ လွႆႈပၼ်ၸိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႉၵူၼ်းတမ်ႈတီႈၽူႈမီးၵႃႉၼႃႈၶဝ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။
ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၶဝ်ယိုၼ်ႈယွၼ်ႈမႃးၼင်ႇၼၼ်ၸလႈၶဝ်တေၵၢမ်ႉလႆႈၶၢမ်ႉတၢင်းလွႆႈတြႃးၵၢမ်ႉၼၼ်ပၼ်တၢမ်ႉ သေၵိုဝ်ႉသေပိူင်။

မူႉပိူင် 4.

1. မူႉပိူင်လိူဝ်းဢမ်ႇတေလႆႈယိပ်းလွင်ႈလႆႈတေႃႇႁူၼ်းႁူးၵေႃႉ။ ယႃႇႁႂ်ႈလိၵ်ႈၸၽၢဝ်ႇၶိူဝ်း ၽိဝ်ၸိူဝ်ႉၼင်၊ ယိင်းလၢႆႈ၊ ႁၢမ်းလၢတ်ႈ၊ ထုင်းၽိုင်း၊ တၢင်းယုမ်ႉယမ်၊ တၢင်းႁပ်ႉၶၢမ်ႉၽႅၼ်ႇပၢႆးမိူင်း၊ လၼ်ႉထၢၼ်ႈ ႁူၼ်း၊ ႁူၼ်းႁၵ်ႈႁူၼ်းၵိူင်ႉ၊ ႁူၼ်းၽၢၼ်ႁူၼ်းမီး၊ တီႈၵိူတ်ႇ လၵ်ႂ်ႇလိူဝ်းဢမ်ႇဢၼ်ႉသၢင်သေမိဝ်း။

2. ႁူၼ်းဢီ ပၢႆးၽႅၼ်ႇၼွႆးမိူင်းလိူဝ်းပီၼ် လုၵ်ႈၵွၼ်ႉ၊ လုၵ်ႈၵွၼ်ႉတူၵ်းႁၢႆ၊ ၸမႈမၢၼ်း၊ ၸမႈမီးလုၵ်ႈၵွၼ်လိၵ်ႉ၊ ၸမႈယိင်းၶတ်းၵွၼ်းဢႄႈၶိူၼ်း၊ ႁူၼ်းႁၵ်ႈႁူၼ်းၵိူင်ႉ၊ ႁူၼ်းထဝ်ႈႁူၼ်းၵူဝ်ႉ၊ လၵ်ႂ်ႇၶဝ်လိူဝ်း ဢမ်ႇဢၼ်ႉ ၵိင်ၼိူင်ငဝ်းလၢႆးၶဝ်ပီၼ်ဝႆႉယူႇဢၼ်ႉသေၵၢၵ်ႈၼွႆႈလႆႈတၢင်းၸႁႉၵၢင်ႈၸလႈ တၢင်းလွႆးထိမ် ပၼ်ဢၼ်ႉသေၵၢမ်ႇၵႃး
လူဝ်ႇဝႆႉၶိုၵ်ႉလိုၵ်ႉလမ်ႇလွင်ႈသေယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇတၢင်းလူဝ်ၶဝ်ဢၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

တွၼ်ႈမၢႆသွင် – မူႉပိူင်ၵိဝ်ႇလွင်ႈတေႃႇၸႁႉသီးၵၢၼ်ႁူၼ်းလႆႈဢီ ပၢႆး

မူႉပိူင် 5.

ၼင်ႁိုဝ်ပေႃးတႄႁၢမ်းၸႁႉသီးၸလႈ ၸဝႈလႆႈလွင်ႈၵၢၼ်လၢင်းႁူႉၸိတ်းၼွႆႈႁူၼ်းလႆႈဢီ ပၢႆးၼႆႉ ၼွႆးငဝ်းလၢႆးႁူႈၵၢၼ်ၵၢၼ်ဢၼ်ႉ ၽူႈမီးၵႃႉဢႄႉၶဝ်ၸလႈ
ၽူႈၵိဝ်ႇၸွင်ႈၼွႆးမိူင်းလုမ်ႈၽူႉၶဝ်ၼႆႉတၢၵ်းတေလႆႈဢပ်ႉထိုဝ်ၸလႈၵႃႉမၶၢမ်ႇလွင်ႈတေဢပ်ႉထိုဝ်ၸိူဝ်ပုၼ်ႈ ၽွၼ်းဢႄႈႁၢၼ်ၶဝ်ၵၢၼ်တမ်းဝႆႉၼွႆးပၵ်းပိူင်မိူင်းလုမ်ႈၽူႉၵိၵ်ႉ
သုၼ်ႈလႆႈႁူၼ်းၸလႈပၵ်းပိူင်ၵိဝ်ႇလိူင်ႈႁူၼ်းဢၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႉပိူင် 6.

1. ႁူၼ်းႁဝ်းႁူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႇလႆႈတေႃႇၸႁႉၵၢင်ႈၵၢၼ်ၵမ်ႉမီးလွင်ႈမီးတၢင်းတြႃးၵုမ်ႇထုၼ်ႈဢၼ်ႉသေ တိၵ်းလွင်ႉၶၢႆႉပၢႆးၵွၵ်ႉတီႈၶိူၼ်းယေးမၼ်း၊ ၵမ်ႉဢၼ်ႉ၊ ၵွၵ်ႉတီႈၵၢၼ် မၼ်းယူႇသဝ်းတေႃႇသေဢၼ်ႉ။

2. လွင်ႈႁၢမ်းၸႁႉၵၢၼ်ၵမ်ႉမီးတၢင်းတြႃးၵုမ်ႇထူၼ်ႈသၢင်သေၵၢဝ်ႁူၼ်းလႆႈဢီ ပၢႆး ၵၢၼ်ဝႃးၼႆႉဢၼ်ႉ–
ၶဝ်ပႃးဝႆႉလွင်ႈ ႁူၼ်းလႆႈဢီ ပၢႆး ယွၼ်ႉလွင်ႈတၢင်းၼင်ႇတီႈတွႆႈၼႆႉယဝ်ႉ။
(တီႈၽွင်ႇ = ပေႃးၵမ်ႇလွင်ႈငဝ်းလၢႆးတီႈတွႆႈၼႆႉတေၵမ်ႇလႆႈလိုပ် ၵွၵ်ႉပၢႆး)

(ၵ) ၵၢၼ်လွင်ႉႁူၼ်းဢီ ပၢႆးဢၼ်ႉ ပေႃးဝႃး–ပီၼ်ၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်ပေႃႉလသီႇလိၵ်ႉၸၽၢႆႇဝ်ႉလိူတ်း (apartheid) ၽိဝ်းမူလ်ႉလိူဝ်ႉလၢတ်း၊ ၵမ်ႇဢၼ်ႉငၢႆးၵၼ်မိူၼ်ဢၼ်ႇတၢင်းႁဵတ်းၵၢၼ်ႁူၼ်ႇတုမ်ႉ တိူဝ်ႉသုၼ်ႇၸိူဝ်လိူဝ်ႉၼိူဝ်း၊ ၽႄႇသၢႇၸလႈမူႇလုမ်းၽႅင်ႁူၼ်းလၢၼ်းလွင်ႉလၢၼ်းဢၼ်ႉၶဝ်လိူဝ်းၼႆႉ။
(ၶ) ၼွႆးတွႆႈငဝ်းလၢႆးပျသဢႄႇပိုတ်းယိုဝ်းၵၼ်ဢၼ်ႉ သၢင်ႇလိူဝ်ႉဝႃးၵမ်ႇလႆႈမီးလွင်ႈမႆႈလွင်ႈလွင်ႈၶိူမ်ႇ လူမ်ႈႁူၼ်းမိူင်း ၵမ်ႇဢၼ် ငဝ်းလၢႆးသိုၵ်းဢၼ်ႉတိုၼ်းတုၵ်းယွၼ်းဝႃး မီးလွင်ႈႁပ်ႈၼႅတ်ႈၸလႈ ၶိုၵ်ႉလိုၵ်ႉလၢမ်ႇလွင်ႈဢႄႇပူၼ်ႉတီႈဢၼ်ႉ။

(င) ပေႃးပီၼ်ၶူင်းၵၢၼ်ဝၢင်းၽိၼ်တေႃႇၶိုၼ်းယွင်ႉမွင်ႉသၢင်ၵၢၼ်ယွင်ႉႁၢင်း ဢၼ်ႉလိူင် ပေႃးၵမ်ႇလႆႈၵၢင်လွင်ႉႁူၼ်းမိူင်း ၽွမ်ႉယဝ်ႉသေၸလႈ ပီၼ်ၵၢၼ်ၵေယးယွင်ႉထုၼ်းတေႃႇဢမ်ႉတွၼ်းၽွၼ်းလီ ႁူၼ်းမိူင်းဢၼ်ႉ။

(ၸ) ၶႂ်ႈတီႈၵၢၼ်ပေႃႉပၼ်မူးတၢင်းႁပ်ႉႁၼ်းထူပ်းဖေႃးၶၼ်ႉ။ သင်ႇလိူဝ်ႉဝႃးၵၢမ်ႇလွႆးပုၼ်ႈတႃႇ
လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈၸလႄႈ လွင်ႈၽႅၵ်ႇယူႇလီႁူၼ်းလိူဝ်းလႆႈၸမ်ႇတူၵ်းႁၼ်း ၸဝ်ၶၼ်ႉလူဝ်ႇၶႄႇ
(သ) လႆႈလိူဝ်ႈ ၵွၵ်ႉမိူၼ်ၶၼ်ႉၸွတ်းလႆႈၵဝ်ယေးၵၢၼ်ပၼ်တၢမ်ႉႁူမ်ႈႁၼ်း။

3. လွင်ႈၵၢၼ်ႁူၼ်းလႆႈသီပႃႈယူႇၶၼ်ႉတေၵၢမ်ႇလႆႈၶိုင်ၶၼ်းလိူဝ်သေတၢင်းၶိုင်ၵၢၼ်ငၢဝ်းလႆႈ
တူၵ်းယွၼ်းပေႃႉမႃးဝႆႉယူႇၶၼ်ႉ။

ၼႃႉပိူင် 7.

1. ႁွၼ်ႉၵွၼ်ပႆႉတႅပ်းတတ်းဝႃးလူဝ်ႇၶႂ်ႈႁူၼ်းလႆႈသီပႃႈၶၼ်ႉ။ ၶၼ်ၶိုဝ်ပေႃးတေလၢၼ်းငိူင်ႉၸဝႈ လွင်ႈ
ႁူၼ်းၵၢမ်ႇမီးတီႈယူႇတီႈသဝ်းၶၼ်ႉ။ ၽူႈမီးၵႃႉၶႄႇၸဝ်တေလႆႈသေၸူႉတိတ်းတေႃး
လွင်ႈဝႃးၶွၵ်ႈသေလွႆႉၸႂ်ၵွၵ်ႉၶၼ်ႉ။ လွၵ်ႈလႆးၵၢၼ်ပိၼ်လႆႈ ၸလႄႈ ၵၢၼ်လီပိၼ်တၢင်းသိုင်ႈ
ၶၼ်ႉၸဝ်လီပႆႈၸွမ်းတူလွၼ်းသိုင်းသိုင်ႈလီငၢမ်းယူႇၶၼ်ႉၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်လိူဝ်ႉဝႃးၵၢမ်ႇမီးတၢင်းလိူၵ်ႈလႆႈ
လွႆယဝ်ႉၶၼ်ၶၼ်ႉ။ ၵႃးတႃႇၶိူင်ႇပိၼ်လႆႈၶၼ်ႉၶေႃႉယွမ်းလွင်ႈၸွတ်းၶႂ်ႈႁူၼ်းသီပႃႈၶၼ်ႉၵေႃထိုဝ်ႉသုတ်း ၸလႄႈ
လွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်ၵၢမ်ႇၵိုင်လီပိၼ် ၶၼ်ႉၵေႃးၸႂ်ႈၵေႃႇထိုဝ်ႉသုတ်း။

2. ၽူႈမီးၵႃႉၶႄႇလိူဝ်းၵဝ် ပုၼ်ႈၽွၼ်းလွင်ႈၶႂ်ႈႁူၼ်းသီပႃႈၶၼ်ႉၶၼ်ႉတေလႆႈၵႃႉမၸၢမ်ဝႆႉလွင်ႈဝႃႈ ၵႃး
ပိၼ်လႆႈထိုဝ်ႉသုတ်းၶၼ်ႉ။ တႃႇတီႈယူႇတၢၼ်းသဝ်းၶၼ်ႉၸွတ်းဝႆႉပၼ်ႁူၼ်းလိူဝ်းလႆႈသီပႃႈၸဝ်ယူႇယဝ်ႉၸသ
ၵၢမ်ႇၵႃး ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈလႆႈသီပႃႈၶင်ႇၶၼ်သေတႃႇ ၶိူဝ်ငဝ်းလႆးလိူဝ်းၵၢၼ်ပိၼ်လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ၊ လွင်ႈ
ၵႃႇၵျႃႇၵျႃႉႁုမ်ႇထူၼ်း၊ လွင်ႈယူႇလီၸလႄႈမူတ်းသႂ်၊ လွင်ႈႁူၼ်းၶိူၼ်းလီဝ်ႁၼ်ၵၢမ်ႇလႆႈၽၵ်ႉၸၽ
ႁလၵ်ႉႁလၵၼ် လၵျႃႉလိူဝ်းၶၼ်ႉၶၼ်ႉတေလႆႈ
မီးလွင်ႈၸွတ်းပၼ်ၶႂ်ႈထိုင်ငဝ်းလႆးၵၢၼ်ႁၼ်ႉလွႆလႆႈၶၼ်ႉ။ ယူႇယဝ်ႉ။

3. ၶွၵ်ႈလိူဝ်သေမိၼ်းမိူဝ်ႈမီးပႄႈသၶႄႇပိုတ်းယိူဝ်းတိုၵ်းတေႃးႁၼ် ၸလႄႈ ႁပ်ႉႁၼ်းထူပ်းဖေႃးၶၼ်ႉၸလႄႈ
ပိၼ်ဝႆႉငဝ်းလႆးၸိုၵ်ႉၸၵ်ႉၽတ်းပေႃႉမႃးၶၼ်ႉၸလႄႈ သင်လိူဝ်ႉဝႃးတေမီးလွင်ႈ ၶႂ်ႈ ႁူၼ်း
လႆႈသီပႃႈပေႃးၶၼ်ႉလိုဝ်လွင်ႈ ၵၢမႃႉၸၢမ်ႉၶင်ႇလိူဝ်းၵၢၼ်ၸၶဝ်ႉတီႈတွႆႈၶၼ်ႉတေလႆႈမီးဝႆႉတိမ်ႈ ထူၼ်းထႃႈ
ၵွၼ်တၢင်းယူႇယဝ်ႉ။

(ၵ) တေလႆႈမီးၸႃႈတႅပ်းတတ်းၵၢထူးၵၢၼ်ၽူႈမီးၵႃႉၶႄႇလိုင်းမိူင်းလွမ်းၶင်ႇပၵ်းပိူင်ၵႃႈဝႆႉပၼ်
ၶၼ်ႉ။ ၵေႃႉတေလႆႈသင်ႇလူင်းၸႃႈပိူင်လွႆႉၸွတ်းသၢင်ႈ ယူႇယဝ်ႉ။
(ၶ) တေလႆႈမီးလွင်ႈၵူႈလႃးပၼ် ၸလႄႈ ၵႃႉမၸၢမ်ႉပၼ်ၶင်ႇၸွဝ်ႁူၼ်းလိူဝ်းလႆႈသီပႃႈၸဝ်ပေႃးတေ
လႆႈႁူႉလွမ်းၸႃႈမုမၼ်းၸၢဝ်ႉငဝ်း၊ လွင်ႈတၢင်းလႆႈပိၼ်မူးၶၼ်ႉၸလႄႈလွၵ်ႈလႆႈၸပ်ႉတမ်းဝႆႉ
တႃႇလွင်ႈၸဝ်တေလႆႈသီပႃႈ ၶၼ်ႉသေၵၢမ်ႇၵႃး လွမ်းၶင်ႇၵိုင်ႇထိူၵ်ႈၶၼ်ႉ။ ၶႂ်ႈမီး
လွင်ႈသႆႈတိၼ်းပၼ်တၢၼ်ႈၽူဝ်းၸိူၼ်းၶၼ်ႉၸလႄႈ
ၶႂ်ႈမီးပႃးလွၵ်ႈလႆႈၸႂ်ႉတမ်းဝၼ်းတီႈယူႇပၼ်ၶၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(င) တေလႆႈ ႁပ်ႉထွမ်ႇၵဝ် ၵၢင်လွႆႁူၼ်းလႆႈသီပႃႈၸဝ်ၵၢၼ်မီး တၢင်းလွတ်ႈလီဝ်း ၶၼ်ႉသေ
ပွင်ႇလိုင်းမူးၶၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။
(ၸ) ၽူႈမီးၵႃႉၶႄႇၸဝ်တေလႆႈလိၼ်းလႃးၶႂ်ႈႁူၼ်းလိူဝ်းတေလႆႈၸႂ်ႉၸဝ်ၸဝ်ႈပႃးၶွႆးၶႄးႁၼ် ဝၢင်းၽိူၼ်
ၸလႄႈလွင်ႈႁုမ်းထိုင်းတႃႇၸႂ်ႉတမ်းဝၼ်းတီႈမွႆႉၶၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။
ၵၢထူးမၼ်းပၼ်ၶႂ်ႈၽူႈယိုင်းၸဝ်ပႃး။
(သ) တႃႇၸွတ်းၶႂ်ႈပၵ်းပိူင်ႁူမ်ႈငမ်းၶိုမ်သဝ်း ၶွႆးၶႄးတီႈၵၢၼ်လူဝ်ႇဝႆႉၶၼ်ႉ။ ၽူႈမီးၶမ်ႉႁတ်ႉၸွတ်း
လႆႈၸလႄႈမီးၵႃႉၶႄႇမိၼ်းလွမ်းၶင်ႇပၵ်းပိူင်ၸဝ်ၶၼ်ႉတေလႆႈၸွတ်းသၢင်ႈႁူႉယူႇယဝ်ႉ။

(လု) တေလႆႈမီးလွင်ႈ "ၸရ,မ်ႃတ်ႈတီႈ" ၵြႃးလွႆးတူလႆးထိုင်ပၼ်ၼၼ်ႉသေၵမ်ႈ,ၵူႈ ႁူမ်ႈပႃး တေလႆႈၼပ်ႉထိုင်လွင်ႈၵၼ် ပၼ်ႁႂ်းၽူႈမီးၵႃႈ,ၼေႃႈ,ၽၢႆႇတီႈပႃးတတ်းၵြႃးၸဝ်ႈၸိုၼ်းၸမ်းလိုမ်ႉ ထတ်းသၢင် ၼိူဝ်ၶေႃးတီႈပႃးတတ်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႇပိူင် **8.**

လွင်ႈလုၵ်ႉၸၢႆႉၼီ ပႃႈၼၼ်ႉတၢင်းတေၵမ်ႈႁႂ်ႈလႆႈပိၼ်ႇၵူႈလွင်ႈၵၼ် ပုၼ်ႉပိၼ်သုၼ်ႇလႆႈၵႃႈသၢၵ်ႈတူဝ်လုၵ်ႈ၊ ၵိုင်ႇသိၵ်ႇၸၢႆႇ၊ လွင်ႈထၢင်ႇၵၢင်းၸလႈလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈလိုဝ်းၵူၼ်းလႆႈၼီ ပႃႈၸဝ်ၼၼ်ႉ။

မူႇပိူင် **9.**

လိုင်ႈမိူင်းၵူႈမိူင်းမိူင်းၼႆႉ မီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၵႃထူးဝႆႉတႃႇတေၸၵ်ႉၵၢင်ႈ ယၢမ်ႈႁႂ်ႈလႆႈလုၵ်ႉၵူၼ်းမိူဝ်းၵိုၵ်း မိူင်းၸဝ်၊ ၵူၼ်းမိူဝ်းၵၢၼ်ႇၸဝ်၊ လဝ်ႈႁႆႈလဝ်ႈၼႃးၸဝ်၊ ၵူၼ်းလိၵ်ႉပေႉလိၵ်ႉသူဝ်းၸဝ်ၸလႈ ၵူၼ်းလိုဝ်းမီးၼူဝ်းၼွင်ၵိုၵ်းလိၼ်ၵိုၵ်းၼမ်ႉၸဝ်ဝႆႉလိုဝ်းၼၼ်ႉ လႆႈၸၢမ်ႇလိုပ်ႈၼီ ပႃႈ။

<u>တွၼ်ႈမႆႇသၢမ် – မူႇပိူင်ၵီဝ်ႇလွင်ႈၸၵ်ႉၵၢင်ႈပၼ်ၽွင်းမိူဝ်ႈလႆႈၼီးပႃႈၼၼ်ႉ</u>

မူႇပိူင် **10.**

1. ၵူၼ်းႁဝ်းၵူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႇလႆႈသိုပ်ႇပုတ်ႈၵမူလ်ႇ
ႁႂ်ႈလႆႈယူႇသဝ်းမီးတူဝ်လုၵ်ႈ၊ၼင်ႇၵၼ် ပၵ်းပိူင်ၸၵ်ႉၵၢင်ႈဝႆႉပၼ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။
ၽႂ်ၵေႃႈတၢင်းတေၵမ်ႇလႆႈလွမ်ၵူဝ်မ်ႈလုၵ်ႉတႃႇၵႃႈသၢၵ်ႈတူဝ်လုၵ်ႈလဝ်ႈ ၵဝ်ဝႆႉယူႇၶႅတ်ႇၼၼ်ႉ။
ၵူၼ်းလႆႈၼီ ပႃႈၽေးၼႆႉမိူင်းၸဝ်ၼႆႉထုၵ်ႇလႆႈမီးလွင်ႈၸၵ်ႉၵၢင်ႈပၼ်ယၢမ်ႈလႆႈ ႁူပ်ႉထူပ်းလွင်ႈတီႈတႆႈၼႆႉ။
(ၵ) လွင်ႈၽဝ်ႇမူလ်ႉလၢင်ႈၸိုဝ်း (Genocide)
(ၶ) လွင်ႈၸၢၼ်ႇမၢၵ်ႈၼၼ်ႉတႃႇ
(င) ၵၢဝ်ႇလႆႈလီတ်းထၢမ် ႁွတ်ႈ ႁုပ်ႈတီႈၵိပ်ႈမၼ်း ၵမ်ႉၼၼ်ႉ မီးလွင်ႈလပ်းၽႆႇသေပၼ်တၢမ်ႇတႃႇ
(ၸ) မိူၼ်ၼင်ႇတီႈၵ်းႁွင်ႉၵူၼ်းႁဝ်၊ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ လၵ်ႉလွမ်တီႈလူပ်းၵမ်ႉပၼ်ၽႂ်ႁူႉသေ ဝႆႉၼၼ်ႉၵမ်ႉ ႁၼ်ပေႃႉမႃးၸိုၼ်းၼၼ်ႉသေထိုင်တီႈပေႃးလႆႈလူႇႁၢႆႈတႃႇၵူႈၼၼ်ႉၸလႈ လွင်ႈလွၵ်ႇၶႅတ်ႇၸိူၼ်သႂ်ႈ။

လွင်ႈသူၼ်းသေႁႂ်ႈႁဵတ်းပုၼ်ႉပိၼ်ၵမူႉလိုဝ်းပႃးၼိူဝ်ၼၼ်ႉၼၼ်ႉၵေႃႈႁၢမ်းဝႆႉပႃးယူႇယဝ်ႉ။

2. ပိၼ်ဝႆႉငဝ်းလၢႆးလိုင်ႉၶိူဝ်ၵေႃႈယဝ်ႉ သၢင်လိုဝ်ႉဝႃႈၵူၼ်းလိုဝ်းလႆႈၼီ ပႃႈၸဝ်ၵမ်ႉၸဝ်ႈပ ၼၢဝ်ႉၸွင်ႉ
လွမ်းလွင်ႈၶူၵ်းႁႆႈၼၼ်ႉလိုင် ႁၢမ်းပိုတ်းယိုဝ်းတုမ်ႉတူဝ်ႉၸလႈ ႁဵတ်းလွင်ႈၵျမ်းသႂ်ႈၸဝ်ၼၼ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။
ၵူၼ်းလႆႈၼီ ပႃႈၽၢႆႇၼႆႉမိူင်းထုၵ်ႇလီလႆႈမီးလွင်ႈၸၵ်ႉၵၢင်ႈပၼ်ယၢမ်ႈလႆႈႁူပ်ႉထူပ်းလွင်ႈတီႈတႆႈၼႆႉ။

(ၵ) လင်ႇလုၵ်ႈယိူင်းသႂ်ႈ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ လွင်ႈၵၼ်လိူၵ်ႈၽႂ်သေယိုဝ်းႁၢတ်ႇသႂ်ႈ ၵၼ်ၸဝ်ႈပႃး
လွင်ႈၽၼ်ၶႅတ်ႇပိၼ်ၵၢဝ်ႇသေပွႆႇႁႂ်ႈမီးလွင်ႈပိုတ်းယိုဝ်းတုမ်ႉတူဝ်ႉသႂ်ႈၵူၼ်းမိူင်း။
(ၶ) ယိပ်းလႆႈၵၢဝ်ႇၸဝ်ၵိုပ်းၸဝ်ႈၵိုပ်းၼမ်ႉၼၼ်ႉသေတေႃႇသုၸဝ်။
(င) ၵၢဝ်ႇၸဝ်ႁဵတ်းမိူၼ်ႁူဝ်ႉၸၵ်ႉပုၼ်ႈတႃႇယၢမ်ႈတပ်ႉသိုၵ်းလႆႈၸၢမ်ႇတိုၵ်းၼၼ်ႉၸလႈတႃႇၶႅတ်ႇၵၼ်
ၸၵ်ႉၵၢင်ႈပၼ်ထပ်ႉသိုၵ်းမိူဝ်ႈၸိုၼ်းတိုၵ်းသိုၵ်းၼၼ်ႉ။
(ၸ) ပိုတ်းယိုဝ်းတုမ်ႉတူဝ်ႉပၢင်သဝ်း ၵမ်ႉၼၼ်ႉ တီႈယူႇတၼ်းသဝ်းၸဝ်။
(သ) လွင်ႈယိပ်းလုၵ်ႉမၢၵ်ႈၽေႈမၢၵ်ႈယိပ်ႇ။

မူႇပိူင် **11.**

1. ၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉမီးသုၼ်ႇလႆႈတီႈၵုင်ႇသိၵ်ႇၶႃႇ၊ ၸလႄႈ လွင်ႈလုတ်ႇတူမ်ႇတူဝ်တၢင်းလွႆႈၼၼ်ႉ။

2. ၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်ၼႆႉ ပိၵ်ႉဝႆႉလႆႈၶၢမ်ႈၵၢမ်ႇတၢပ်ႈဝႆႉလွင်ႈထၢင်ႈၵၢင်းၶဝ်ဝႆႉၵေႃႈယဝ်ႉ၊ ၶမ်ႈၵၢမ်ႇဝႆႉၵေႃႈယဝ်ႉ၊ တၢၵ်ႈတေလႆႈၸွႆႈၵၢင်ႉပၼ်ၶဝ်ယဝ်ႉၵွႆႈလႆႈႁူပ်ႉထူဝ်းလွင်ႈတီႈတွႆႈၼၼ်ႉၼၼ်ႉ။

(ၵ) လွင်ႈၵၼ်ႉၵၼ် ၊ ထိပ်းပိတ်ႈတူဝ်ၶၢင်ႉၵႃႉတိၼ်မိူဝ်းၶဝ် ၊ ၼိၵ်ႈၵၢၼ်ႈ ၊ မူၵ်ႈလိူင်း ၊ ၶႅတ်းသႂ်ႉၶမ်ႉၼၼ် ပၼ်တၢမ်ႉပေႃးတၢၼ်ႉၶမ်ႉၽွႆႈၵူၼ်း ၊
ၵိၵ်ႉပႃးၶၼ်ၶႅတ်းပူၼ်ႉလိၼ်ၵႃးလႃးသေတူမ်ႇတူၵ်ႇပႃးၵုင်ႇသိၵ်ႇၶႃႈတူဝ်ၵေႃႉလွႆၵေႃႉၼၼ်ႉ ၊
တိၵ်းပူၼ်ႉပိၼ်ၶႅတ်းမူၵ်ႈ သႂ်ႉ ၊ တိၵ်းၽွႆႉၶႅတ်းၸမ်ႈမၢၵ်ႇလမ် ၊
ၶႅတ်းလႆႈၶမ်ႉတေႃႉပူၼ်ႉတိၼ်ပူၼ်ႉမိူဝ်း။

(ၶ) ၶၢဝ်ၶႅတ်းၶႃႈ ၶမ်ႉၼၼ်
ၶၢဝ်ၶႅတ်းၶႃႈလူဝ်ႇၵိပ်ႉလူဝ်ႇၶဝ်းလႆႈလွႆၵေႃႈယဝ်ႉ။ၽွႆႉၶၢဝ်ၵၼ်လိပ်ႈမိူၼ်ၼင်ႉလႆႈၶဝ်တူဝ်ၵူၼ်းပၼ်ၼၼ်ႉ ၊ ထုၵ်ႇၶမ်ႇတၢၵ်ႈတီႈၼိူဝ်ၵႃႉမယႃႉၵၼ်ၼၼ်ႉ။

(င) လွင်ႈၶႅတ်းၶႃႉပူၼ်ႉပိၼ်ၶၼ်ၶၢင်းၶၢၼ်းၶၢဝ်လႆႈၵူၼ်းၶႃႉမူၵ်ႈလွတ်ႉၸၽႄႈတူၼ်းၼွႆႉၸၵႈ ၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်။

လွင်ႈလွၵ်ႈၶႅတ်းၸၼ်သႂ်ႉ၊ ၸလႄႈ လွင်ႈသူၼ်းသေႃႉ၊ ၽွႆႈပိၼ်ၶမူႉလိူဝ်းပႃးၼိူဝ်ၼႆႉၼၼ်ႉၵေႃႈၵၢမ်ႇဝႆႉပႃးယူႉယဝ်ႉ။

မူႇပိူင် **12.**

1. ၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႇလႆႈလွင်ႈထၢင်ႈၵၢင်းလွတ်ႈလိဝ်း ၸလႄႈ လွင်ႈႁူမ်ႉလူမ်းတူဝ်ၵဝ်ႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
ပေႃးလွင်ႈတၢင်းၶမ်ႉၵုမ်ႉထူၼ်းလိူင် ၽူႈလွႆၵေႃႈတေၶမ်ႉလႆႈၶၢမ်ႉတၢင်းတီႉလွၼ်းၶၢင်ဝႆႉၼၼ်ႉ။

2. ၼင်ႇၶိူဝ်တေပၼ်သုၼ်ႇလႆႈၼႆႉပေႃးမီးၶၵျူဝ်းတႃႇၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်လႆႈၼၼ်ႉ။ တေၶမ်ႉလႆႈ ၶၢဝ်ၶဝ်ၶၢင်ဝႆႉၼွင်ႉပၢင်သဝ်း။ သင်လိူဝ်ႉဝႃႈမီးငဝ်းလႆႈလူၼ်ႉလိူဝ်ဝႆႉၸလႄႈ လူဝ်ႉလႆႈၶၢဝ်ၶဝ်ယူႉဝႆႉၼွင်ႉ ပၢင်သဝ်းသေတီႈတီႈၼၼ်ႉပေႃးၼႆၵေႃႈ တၵ်ႈတေၶမ်ႉၽွႆႈလႆႈႁိုင်ၼၢၼ်းႁူႉသေၶၼ်ငဝ်းလႆႈတူၵ်ႈ ယွၼ်းၼၼ်ႉ။

3. ၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်ၼႆႉထုၵ်ႉလႆႈတၢင်းၸွႆႈၵၢင်ႉပၼ်ယဝ်ႉၽွႆႈလႆႈလင်ႉၽွႆလူၵ်ႈလူၵ်ႈသေ
တီႉလွၼ်းၶင်ဝႆႉယွၼ်ႉဝႃးၶဝ်ၶမ်ႉမီးတီႈယူႉတၼ်းသဝ်းၼႆၼၼ်ႉ။

4. လွင်ႈလွႆၵေႃႈယဝ်ႉၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်ၼႆႉတၢၵ်ႈၶမ်ႉလႆႈၶၢမ်ႉပိၼ်ၵူၼ်းၶၢမ်ႉတၢင် (hostage).

မူႇပိူင် **13.**

1. ပိၼ်ဝႆႉငဝ်းလႆႈၼင်ႇၶိူဝ်ၵေႃႈယဝ်ႉ တေၶမ်ႉလႆႈၶၢဝ်၊ၶမ်ႉၼၼ် ပွႆပၼ်လုၵ်ႈၶွၼ်ႉၵူၼ်းၼႆ ပႃးၽဝ်ႈ ၼွင်ႉမိူင်းၶဝ်လႆႈပႃးလွမ်းတီႈလွင်ႈမူၵ်ႈလိူင်းၼၼ်ႉ။

2. ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်ၼႆႉတေလႆႈမီးလွင်ႈၸၢႆႉၵၢင်ႈပၼ်ၾီႈလွင်ႈၵၢၼ်လၢင်ႉလိူၵ်ႈသေႃႇပီႈၵၢဝ်ၶဝ်ၶွၵ်ႇ ၽိုၼ်းႁူၼ်းသိူဝ်း ယွၼ်ႉဝႃႈၶဝ်ပိၼ်ႁူၼ်းၵမ်ႉမီးၽွင်းယူႇတၢၼ်းသဝ်းၼႆႉၼၼ်ႉ။ ၵၢတ်ႇမၼ်းၼႆႉ ပိၼ်ဝႆႉငဝ်းလႆႈၼင်ၶိုဝ်ႉၵေႃးယဝ်ႉ လွင်ႈၵွႆႉလႆႈၵျမ်း ၊ လႆႈၵမ်ႉသၢင်းၵိၼ်ႁူၼ်း ၵမ်ႉၼၼ်လႆႈ ၵမ်ႉသင်ႉထုၵ်ႉသေတိၵ်းၵွႆႉၶွႆႈၶဝ်ၶဝ်ႈသိူၵ်းၼၼ်ႉၼႆႉ ၶႃမ်းဝႆႉ ပႃးယူႇယဝ်ႉ။

မူႉပိူင် 14.

1. ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းႁူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႉလႆႈထၢင်ႇၶၢင်ႈလွတ်ႈလီဝ်းလွင်ႈၵျႃႉမႃးပႆႉၼၼ်ႉၸလႆႈ လိူၵ်ႈၶႂၢၼ်းယူႇသဝ်းလႆႈလွတ်ႈလွတ်ႈလီဝ်းလီဝ်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

2. ၵၢတ်ႇမၼ်းၼႆႉ ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်ၼႆႉ မီးသုၼ်ႉလႆႈၵျႃႉမႃးၶဝ်ႈၵွၵ်ႉလႆႈ လွတ်ႈလွတ်ႈလီဝ်းလီဝ်း ၸႂ်းပၢင်သဝ်း ၵမ်ႉၼၼ် ၵွင်ႈတီႈယူႇတၢၼ်းသဝ်းၶဝ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႉပိူင် 15.

ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်ၼႆႉမီး –

(ၵ)။ သုၼ်ႉလႆႈတၢင်ႇယိုၼ်ႈယွၼ်းလွင်ႈႁူမ်ႉလူမ်ႈၸႂ်းတၢင်ႉၼႄႈတီႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်သေတီႈတီႈၼၼ်ႉ။
(ၶ)။ သုၼ်ႉလႆႈတၢင်ႇယၢၼ်ၾၢတ်ႉၵွၵ်ႉမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉ။
(င)။ သုၼ်လႆႈယိုၼ်ႈယွၼ်းၶူဝ်ႉပိူင်ႈတီႈတၢင်ႉမိူင်းၼၼ်ႉ။ ၸလႆႈ
(တ)။ သုၼ်ႉလႆႈတၢင်ႉတေၶွႆႈၸၢႆႉၵၢင်ႈပၼ်လွင်ႈၵၢၼ်တိၵ်းၵွႆႉၶဝ်မူဝ်းၶိုၼ်း ၵမ်ႉၼၼ် ၸမႈတမ်းပၼ် ၵွင်ႈတီႈမွႆႉ ၵၢၼ်မၼ်းတေလႆႈလုၼ်ႉတူဝ်ၵွႆ၊ လွင်ႈႁူမ်ႉလူမ်ႈ၊ လွင်ႈလွတ်ႈလီဝ်း ၸလႆႈ လွင်ႈယူႇလီ မၼ်းသေၵျႃႉယူႇသဝ်းၼၼ်ႉ။

မူႉပိူင် 16.

1. ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်ႁူႈၵေႃႉၼႆႉ မီးသုၼ်ႉလႆႈႁူႉလွင်ႈႁိုတ်ႉတၢႆႇ ၸလႆႈ လွင်ႈတၢင်းပီႈၼွင်ႉၶဝ်ၵိုဝ်းၶႃႇဝႆႉယူႇၼၼ်ႉ။

2. ၽူႈမီးၵၢၼ်ႉၼႄၶဝ်ၼႆႉတေလႆႈၶတ်းၵွႆႉပၵ်းသၢင်ႈပၼ်လွင်ႈပွင်ႉၶၢဝ်ႉလႆႈငၢၼ်းပၼ်ထိုင် ႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉ ၸႂ်းမိူင်းၶဝ် ၵိဝ်လွင်ႈလူႉတၢႆၸလႆႈ လွင်ႈတၢင်းပီႈၼွင်ႉၶဝ်ၵိုဝ်းၶႃႇဝႆႉယူႇၼၼ်ႉသေၸလႆႈ– တေလႆႈ ႁူမ်ႈမိုဝ်ၽွၵ်ႇတၢင်းသၢင်ႈလွမ်းမူႉလုမ်းၸႂ်းမိူင်းလုမ်ႈၽွၵ်ႉလိူဝ်းၼေႈၵၢၼ်ၵိဝ်ႉၶွင်ႈလွင်ႈၼႆႉဝႆႉၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႉပိူင် 17.

1. ႁူၼ်းႁူႈၵေႃႉမီးသုၼ်ႉလႆႈတၢင်ႇၼပ်ႉထိုဝ်ၼိူဝ်ၽေဝၼႄႈၶွႆႈၼၼ်းၽွႆႉမၼ်းယူႇယဝ်ႉ။

2. ၼင်ၵွႆဝ်တေမီးၵၢၵျူဝ်းလွင်ႈသုၼ်ႉလႆႈၼႆႉပုၼ်းတၢင်ႉႁူၼ်းၸီ ပႃႈၾႆႉၸႂ်းမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈႁူၼ်း ၸႂ်းၼႄႈၶွႆႈၼၼ်းၶဝ်ၼၼ်ႉၶိုၼ်းယူႇလူလုၼ်ႈၵၢၼ်ၼႆႉၵေႃး လူဝ်ႇလႆႈပၼ်ၶဝ်ယူႇလူလုၼ်ႈၵၢၼ်ၼင်ႇၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

3. ၵူၼ်းၸွႆႈၼႄႈၶိူဝ်းလိဝ်ၵိုဝ်းလႆႈၽၢတ်ႇၸ ၽဵၼ်ယွၼ်ႇလႆႈၼီ ပႃႈၼၼ်ႉ
ၵႂႈတၢၼ်ႈမိူင်းႁဝ်း ႁူၼ်ႁဝ်းလႆႈၶိုၼ်ႈသိုၵ်းၶိုၵ်းပၢၼ် ၶဝ်ႇမႃးပၼ်ႈၸၼ်ႉယဝ်ႉ။
ၸိူဝ်းၵူၼ်းတႆးယွမ်ႉ ယူႇၼႂ်းမိူင်းတႆး ၶဝ်တူၵ်းတိုၵ်းၽိတ်းသၢင်ႈ ယွၼ်ႉၼႄႈၶိူဝ်းမိူင်းမ
ၼ်းၸိုင်ႈလႆႈလွႆႈႁၢၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵႃႈ မၢၼ်ႈသင်ဝႃႈပေႃးလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၼၼ်ႉ။
ၽူႈမီးၵၢမ်ႇၼႂ်ႇၵိုဝ်းလႅၼ်ႈလူလႆႈၼၼ်ႉ ၵေႃႉလႆႈၸပ်းၸိုင်ႁၢင်ႈၶၼ်းပၼ်
ၵၼ်ၵူၼ်းၸွႆႈၼႄႈၶိူဝ်းၸဝ်ႈမူၼ်းတႅၼ်းထႅမ်ၼၼ်ႉသေယဝ်ႉ ၵမ်ႉၵႂႈ ပၼ်ႁိူင်းၵႃႈ ၸလႆႈ
ႁူမ်ႈၽိတ်းသၢင်ႈလွမ်ႈ လုမ်ႈၵိုဝ်းလွႆႈထိမ်ၽဵဝ်ႇလိူင်ႈၵူၼ်းၵၢၼ် ၼႄႈႁၢၼ် ၸဝ်ႈၵိဝ်ႈႁၼ်တၢင်းတၢႈလွႆႈ
ထိမ်ပၼ်ၼႄႈၶိူဝ်းလိဝ်ႁၼ် ႁႂ်ႈလႆႈယူႇလူလႆႈႁၼ်ၸိုင်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

4. ႁုၼ်းၵေႃႉၵၢၼ် ၸဝ်ႈပႃးၸွႆႈၼႄႈၶိူဝ်းၵူၼ်းၼီ ပႃႈၽဵဝ်ႇၸွႆႈမိူင်း ၵေႃႉၵၢၼ်လႆႈၸၢမ်ႇတၢင်းႁၢမ်း
တၢပ်ႈလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈမၼ်းဝႆႉသေတေလႆႈယူႇတီႈၸွႆးပၢင်သဝ်းဝႆႉဝႂးၼႆႈၵေႃႈမီးသုၼ်ႇလႆႈ တၢႇတေ
ႁိုတ်းၸၢင်ႉယူႇလူလႆႈလွမ်ၼႄႈၶိူဝ်းမၼ်းၼၼ်ႉလႆႈယူႇ။

မူႇပိူင် 18.

1. ၵူၼ်းၼီ ပႃႈၽဵဝ်ႇၸွႆးမိူင်းၸဝ်ႈၵူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႇလႆႈ ၸွႆးႁုမ်ႇ ထူၼ်ႈသေၸလႆႈမီးလွင်ႈၵူးလႂ်းပၼ်လွင်ႈယူႇ
သဝ်းႁိၼ်သၢင်ႈၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

2. တေၵမ်ႇလႆႈၵိုင်ၸိူဝ်ငဝ်းလၢႆးၸလႆႈ လိၵ်ႈၸၽႅၼ်ႇလိၵ်ႈၼႄႈယွႆႈ ၼၼ်ႉသင်သေယဝ်ႉ
ၽူႈမီးၵၢမ်ႇၼႄႈၵွတ်းလႆႈ ၸဝ်ႈၼႆႉ တီႈတိမ်ႇသုတ်းမၼ်း တေလႆႈလွႆႈထွၵ်ႇပၢမ်ႉပၼ် ၸလႆႈ
ၵႃႈမၸၢမ်ႇလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈပၼ် ၵူၼ်းၼီ ပႃႈၽဵဝ်ႇၸွႆးမိူင်းၸဝ်ႈ ၼင်ႇဝႃႈဝႆႉၽဵဝ်ႇတွႆႈၼႆႉယူႇယဝ်ႉ။

(ၵ) တၢင်းႁိၼ်ၵၢၼ်ၵမ်ႇမီးၵမ်ႇပၼ် ၼၼ်ႉၸလႆႈ ၼမ်ႉၵၢၼ်လၢင်ႈတေႃႉႁူႇပႃးပႆလႆႈ။
(ၶ) တီႈၸူဝ်လိုဝ်ႈသဝ်း ၸလႆႈ ႁိူၼ်းယေးတီႈယူႇ။
(င) ၸူဝ်းၼႅင်ႈၸူဝ်းမႆႇ ၵၢၼ်ၵိူင်ႇငၢမ်ႇၼၼ်ႉ။
(ၸ) လွင်ႈယူႇတၢႆးယႃပၼ်ၵၢၼ်ၵမ်ႇမီးၵမ်ႇပၼ်ၼၼ်ႉၸလႆႈလွင်ႈလူလွမ်ၽဵဝ်ႇယူႇလီၵူၼ်းမိူင်း။

3. တေလႆႈမီးလွင်ႈၸပ်ႉၸိုင်ၵႃႈၼသွႆႈၸမႈယိုင်းၸဝ်လႆႈၵွၼ်ၽိတ်းသၢင်ႈလွမ်းႁၢၼ် ဝၢင်းၽိၼ်ၸလႆႈ
လွင်ႈလိၵ်ႈပၼ်ၵၢၼ်ႁမ်ႉၵိမ်လိုဝ်းၸႂ်ႉၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႇပိူင် 19.

1. လိူဝ်သေထတ်းၽဵဝ်ႇလွင်ႈယူႇတၢႆးယႃၼၼ်ႉ – တၵ်းတေၵမ်ႇလႆႈလၵ်းၸၽႅၼ်ႇဝ်ၵူၼ်းမၢတ်ႈလိဝ်းၸလႆႈ
ၵူၼ်းၼၸ်ၸလႆႈ၊ၵူၼ်းႁၵ်ႈၵူၼ်းၵိင်ႉ လိုဝ်းၵၢၼ် ပိၼ်ၵူၼ်းၼီ ပႃႈၽဵဝ်ႇၸွႆးမိူင်းၸဝ်ၼၼ်ႉလႂ်းလႂ်း သေယဝ်ႉ
ၼၢင်ႈၵၢၼ်ၽိတ်းလႆႈထိုႉသုတ်းၼၼ်ႉ ယၢႆႈၵွႆႈမီးလွင်ႈလိူင်ႉၼၼ်းသင်သေယဝ်ႉ တေလႆႈလူလွမ်
ယူႇတၢႆးယႃပၼ်ၸဝ်သေလွႆႈထိမ်ပၼ်ၼၢင်ႈ ၵၢၼ်လူဝ်ႇၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈလူဝ်ႇၸႂ်လိုင် ၵူၼ်းၼီ
ပႃႈၽဵဝ်ႇၸွႆးမိူင်းၸဝ်ၸႂ်ႉထုၵ်ႇလီၸွႆႈလႆႈမီး လွင်ႈလူလွမ်ပၼ်ၽဵဝ်ႇႁၢၼ် ၵူၼ်း ၸလႆႈ လွင်ႈပၼ်သၢၽႄး
တြူးၽဵဝ်ႇၵိင်းၼမ်ႉလႆ။

2. ၵႃႈမၼ်းတေလႆႈလွႆႈတူလ်ႈပၼ်တၢင်းလူဝ်ႇ ပႃးယူႇလီၸမႈယိုင်းၸဝ်ၼၼ်ႉပႃးတၢင်းလွင်ႈလုမ်းလႂ်း ပၼ်
ၵိၵ်ႈပႃးလိမ်လွင်ႈပၼ်ႁူမ်ႈႁူႉၵၢၼ်သင်ထုၵ်ႇ တမ်ႈတီႈၵေႃႉၵၢၼ်လႆႈၸၢမ်ႇတၢင်းပိူၼ်ႈလူလႆႈလွင်ႈၵႂႃႇမ
ၼၼ်းယိုင်းၸဝ်ၼၼ်ႉ။

3. ၼွင်ႈၶၵႆႈႁူၼ်းၼီ ပႃႈၽေႃႉၼွင်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉ ၵႃႈထုၵ်ႇမၼ်းတေလႆႈလွႆႈတူၺ်းႁၢၵ်ႈသၢင်ႈပၼ်လွင်ႈတႃႇ ႁႅမ်ႉၶႃႈၵိူၺ်းၵႃႈၵၼ်လၢင်ႈၶၽၶလႄႈ လၢင်းလပ်းၵၼ်ပႃးလိမ်ၵိူၺ်းၵႃႈၵီတ်ႇသ် AIDS.

မူႇပိူင် 20.

1. ႁူၼ်းႁူႈၵေႃႉၼႆႉတီႈလိုၵ်ႈသေမဝ်ႉဝႃႈ မီးသုၼ်ႇလႆႈၸွႆႈမၵ်းမၼ်ႈပၼ်ႁူၼ်းၼွင်ႈၶူင်ႇပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉႁူႈတီႈ ယူႇယဝ်ႉ။

2. တႃႇၶွင်ႈႁူၼ်းၼီ ပႃႈၽေႃႉၼွင်ႈမိူင်းၶဝ်လႆႈမီးၵႃႈၵျူဝ်းတီႈၼိူဝ်သုၼ်ႇလႆႈၼႆႉၼၼ်ႉ ၽူႈမီးၵႃႈၼႄႈၶဝ်တေ လႆႈပိၼ်ၽေႃႇထုၵ်းၵွၵ်ႇပၼ်ၽိုၼ်လိၵ်ႈၽိုၼ်လၢႆးၵၼ်လူဝ်ႇပုၼ်းတႃႇၶဝ်ႁႂ်ႈႁပ်ႉလႆႈၶလႄႈ ႁပ်ႉႁၢၵ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈၼွင်ႈၶူင်ႇပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ မိူၼ်ၼင်ႇ ပတ်ႉသပူတ်ႉ (Passports) (လိၵ်ႈမၢႆလွင်ႈၵိုၵ်းတူဝ်) ၊ ဝီႇၸႃႇ (လိၵ်ႈမၢႆလွင်ႈၵိုတ်ႇ) ၊ (လိၵ်ႈမၢႆႁူပ်ႉႁူႈၶတႃႇၼႄႈၸိူဝ်း) လိူဝ်းၼႆႉ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵႃႈထုၵ်ႇမၼ်းၼႆႉၽူႈမီးၵႃႈၼႄႈၶဝ် တေလႆႈၶပ်းၼိုင်ႁၢင်ႈႁဵၼ်းပၼ်ၽိုၼ်လိၵ်ႈၽိုၼ်လၢႆး ၵၼ်ၶဝ်လႆႈၵႃႇႁႃႈမူဝ်းၶဝ်လႆႈၼီ ပႃႈၼၼ်ႉ။ တၵ်းတေၵမ်ႉၶွင်ႈၵႃႇလွင်ႈငဝ်းလၢႆးၵၼ်ၵမ်ႉၵိုင်ႇပိၼ်ၼၼ်ႉႁၢၵ်ႈၸွႆႈလႆႈပိၼ်တီႈၵၢတ်ႈမၼ်းသၢင်။ မိူၼ်ၼင်ႇၵၼ်ဝႃႈလူဝ်ႇၸွႆႈႁူၼ်းၵေႃႉၼိူင်ႈမိူဝ်းၼိုၼ်း တီႈယူႇၵဝ်မၼ်းသေၵႃႇမႃး ၽိုၼ်လိၵ်ႈလၢႆးတႃႇၵမ်ႉထိမ် ၵၼ်တေၵႃႇဝိူ(မိူ)ၼၼ်ႉ။

3. ၶမႈယိင်းၶလႄႈႁူၼ်းလၢႆးၶဝ်မီးသုၼ်ႇၽိင်ပိင်းတၢင်ႇၵၼ် တီႈတႃႇလႆႈၽိုၼ်လိၵ်ႈၽိုၼ်လၢႆးၼၼ်ႉသေ ၶလႄႈ မီးသုၼ်လႆႈယွၼ်းၸွႆႈသွႆႉလိူဝ်ႈၶဝ်ပၼ်ၼွင်ႈၽိုၼ်လိၵ်ႈၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

မူႇပိူင် 21.

1. ၽူႈလိုၵ်ႈၽွင်ႈၵေႃႈ ၵမ်ႉမီးလွင်ႈသၢင်းလၢင်းသေႁၢၵ်ႈၸွႆႈ ၶူဝ်းၶွင်မၼ်းၶလႄႈ ၶွင်ၵၼ်ပိူင်ႉမၼ်း လႆႈၶမ်ႉလူႇသုမ်းၼၼ်ႉ တေၵမ်ႉလႆႈပိၼ်။

2. ၶူဝ်းၶွင် ၶလႄႈ ၶွင်ၵၼ်ပိူင်ႉႁူၼ်းၼီ ပႃႈၽေႃႉၼွင်ႈမိူင်းၶဝ်ၼႆႉတၵ်းၸွႆႈလႆႈမီးလွင်ႈၶႃႈၵၢင်းပၼ်ယၢၶွင်ႈ လႆႈလူႇသုမ်း ယွၼ်ႉလွင်ႈတၢင်းႁၢၵ်ႈတီႈတိုၵ်ႈၼႆႉၼၼ်ႉ –

(ၵ) တၢၵ်းႁိမ်ၵၢဝ်ၶူဝ်းၶွင်
(ၶ) လၢင်ႉလိုၵ်ႈႁၢၵ်ႈသွႆႉ ၵမ်ႉၼၼ် လိူၵ်ႈသေတိုၵ်းတေႃးပိုတ်းယိူဝ်းသွႆႉၼၼ်ႉ
(င) ၵၢဝ်ၵူႈလွႆႈမိူၼ်ၼင်ႇၶွင်ႈပိၼ်တႃႇၶူဝ်ၶႃႈပၼ်တပ်ႉသိူၵ်း ၶလႄႈ လွင်ႈၽိၼ်ၵၢၼ်တိူၵ်းသိူၵ်း
(လ) လႆႈၶမ်ႉပိၼ်ပဝ်ႉမၢႆ ၵၼ်တေတုမ်ႉတူဝ်ႉပုၼ်းတႃႇတေၵၢဝ်လႆႈၼိုၼ်းၶူဝ်းၶွင်
(သ) လႆႈၶၢမ်ႉယႃႉပိတ်ႈ ၵမ်ႉၼၼ် မိူၼ်ၼင်ႇၸၼ်ပႃးလူႇသေပၼ်တၢမ်ႉၼၼ်ႉ

3. ၶူဝ်းၶွင် ၶလႄႈၶွင်ၵၼ်ပိူင်ႉ ႁူၼ်းၼီ ပႃႈၽေႃႉၼွင်ႈမိူင်းၶဝ်ၵၼ်လႆႈပွႆႉၵိုတ်းၶၢင်ႉပိတ်ႈဝႃႉတၢင်းလၢင်လိူဝ်း ၼၼ်ႉတေလႆႈၶႃႈၵၢင်းပၼ်ယၢၶွင်ႈလႆႈမီးလွင်ႈယႃႉလူႇပိတ်ႈ ၶလႄႈ လွင်ႈၵမ်ႉသၢင်းလၢင်းၵမ်ႉမိၼ်း ဝွင်ႉပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉသင်သေၵၢဝ်ယိပ်းတိူဝ်း ၵမ်ႉၼၼ် သိမ်းၵၢဝ်ၼၼ်ႉ။

မူႇပိူင် **22.**

1. ႁူၼ်းၶႄ ပႃႈ ၾႅၼ်ႇၶိူဝ်းမိူင်းၸဝ်ႈၶဝ်ႈ ပိၵ်ႉဝႃးၸဝ်ႈယူႇၶိူဝ်းပၢင်သဝ်းၶိူဝ်ၵမ်ယူႇၶိူဝ်ႈႁေႃႈယဝ်ႉ၊
ယွၼ်ႉဝႃးၸဝ်ၵမ်ႇမီးတီႈယူႇတၼ်းသဝ်းၼႆႉသေၸလႈ
တၢၵ်းတေၵမ်ႇၶွႆႈလႆႈၸၢမ်ႇတၢင်းလၢင်ႇလွႆလိူၵ်ႈသေလိူၵ်ႇၸၾ
လွင်ႈၵၼ်ၸဝ်ယိပ်းလွႆႉသုၼ်ႇလႆႈတီႈတွႆႈလိူဝ်းၼႆႉၼၼ်ႉ

(ၵ) သုၼ်ႇလႆႈလွတ်ႈလီဝ်းတီႈၼိူဝ်လွင်ႈတၢင်းဝူၼ်ႉၶႆႈလွႆ ၊ ထတ်းသၢင်လွင်ႈၽိတ်းထုၵ်ႇ ၊
ၾၢႆႇသၢႆႇလၢၵ်းၵိူဝ်းလီၸလႈ တၢင်းယုမ်ႇယမ် ၊ တၢင်းႁၼ်ထိုင်ၸလႈလွင်ႈပိုတ်ႇၵူၵ်းပိုတ်ႇလွႆ။
(ၶ) သုၼ်ႇလႆႈမီးၵၢၼ်ၸုၼ်ႉၵႃႇယႃးလီၸလႈ မီးလွင်ႈလွတ်ႈလီဝ်းၸသ ၶိုတ်ႈႁၢမ်ၵၢၼ်ငၢၼ်းၸလႈ
ၸဝ်ႈႁၢၵ်ႈတ်းသၢင်ႈၵၢၼ် ပႃးမၢၵ်ႈမီး။
(င) သုၼ်ႇလႆႈလုတမ်လွတ်ႈလီဝ်း ၸလႈ လႆႈၸဝ်ႈပႃးလွမ်းၶိူဝ်းၵၢၼ်တူင်ႉၶိုင်လူလုၺ်ႈႁူၼ်းၶိုမ်းၶွမ်း
ၵၼ်ၶၼ်ၼၼ်ႉၽိင်ႇပိင်းမိူၼ်ပိူၼ်ႈ။
(ၸ) သုၼ်ႇလႆႈတွတ်ႈၶိပ်းၵၢင်လွႆ (ၶိပ်းၸမႈ) ၊ ၸဝ်ႈပႃးလွမ်းၶေႃႈၵၢၼ်လူင်ပွင်လိူင်ႈၸလႈၵၢၼ်ႁူၼ်းမိူင်း
၊ လွင်ႈၶႆႉလၢမ်ႉ ပႃးဝႃႉလွင်ႈၵၼ်ဝႃးၶွႆႈလႆႈမီးလွၵ်ႈလႃႈၵၼ်လူဝ်ႇ ပုၼ်ႈတႃႇ
ၸဝ်ႈၶိုတ်ႈႁၢၺ်သုၼ်ႇလႆႈၸဝ်ၼၼ်ႉ။
(ၺ) တႃႇလွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇၼၼ်ႉ မီးသုၼ်ႇလႆႈၵဝ်ၵုမ်းၵၼ်ၸဝ်ၶွႆႉပွင်ႇၼၼ်ႉလွႆႉ။

မူႇပိူင် **23.**

1. ႁူၼ်းႁူႈၵေႃႉၼႆႉမီးသုၼ်ႇတႃႇၶွႆႈလႆႈႁၢပိုင်ႇလၢႆႇတၢင်းမေႃၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. တႃႇၶွႆႈႁူၼ်းၶႄ ပႃႈ ၾႅၼ်ႇၶိူဝ်းမိူင်းၸဝ်လႆႈမီးၵၢၺ်ႇဝ်းတီႈၼိူဝ်သုၼ်ႇလႆႈၼႆႉၼၼ်ႉ
ၽူႈမီးၵႃႇၶႃႇၸဝ်ႈတေလႆႈႁပ်ႉၶိုတ်ၵၢဝ်ႇ ပႃးပိင်လၢႆႇလၼ်ႉငဝ်ႈၼၼ်ႉၵမ်ႇသွၼ်ၵမ်လႆႈၼႆႉသေၶွႆႈပၼ်သွၼ်ၶိုၼ်းၵၢဝ်လႃႇပႃးပိင်ႇလၢႆႇလၼ်ႉငဝ်ႈၼၼ်ႉၵမ်ႇသွၼ်ၵမ်လႆႈၼႆႉသေၶွႆႈပၼ်သွၼ်ၶိုၼ်းၵၢဝ်လႃႇလႃႇၼၼ်ႉ။
ပႃးပိင်လၢႆႇၼၼ်ႉၵေႃႈတေလႆႈပိၼ်ၵၼ်မီးတၢင်းၼပ်ႉထိုဝ်လွင်ႈထိုင်းၽိုင်ႈယိၼ်ႈၸငႈ ၊ ႁွမ်းလၢတ်ႈၸလႈ
ၾၢႆႇသၢႆႇလၢၵ်းၵိူဝ်းလီၸဝ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

3. တႃႇတေၶွႆႈမီးၵႃႇမၸၢမ်ႇၼၼ်ႉ တေလႆႈတမ်းလွၵ်းၽိၼ်ၵၢၼ်ၵၢထူးသေပၼ်ၶွႆႈၸမႈယိင်း ၸလႈယိင်း
ၼုမ်ႇၸဝ်လႆႈၸဝ်ႈပႃးၼင်းဝၼ်းၽိၼ်ၵၢၼ် ပႃးပိင်ႇလၢႆႇၼၼ်ႉတိမ်တိမ်ထူၼ်ႈထူၼ်ႈၽိင်ႇၽိင်ႇပိင်းပိင်း
ယူႇယဝ်ႉ။

4. ပႃးပိင်ႇလၢႆႇၸလႈလွင်ႈၽိူၵ်းသွၼ်ၵေႃႈတေလႆႈႁၢင်ႈၶိုၼ်းၶိုတ်းပၼ် ပုၼ်ႈတႃႇႁူၼ်းၶႄ ပႃႈ ၾႅၼ်ႇၶိူဝ်းမိူင်းၸဝ်
ၶွႆႈလႆႈၶိုတ်းၵၢဝ်ယူႇယဝ်ႉ။ ၵၢထူးမၼ်းပုၼ်ႈတႃႇႁူၼ်းၼုမ်ႇၸလႈၸမႈယိင်းၸဝ်လိုဝ်းၼၼ်ႉၼႆႉပိၵ်ႉဝႃး
ၸဝ်ယူႇၶိူဝ်းပၢင်သဝ်းၵေႃႈယဝ်ႉၵမ်ႇယူႇၵေႃႈယဝ်ႉတၢၼ်ႇငဝ်းလႃးပၼ်လႆႈၼၼ်ႉပၼ်မိူဝ်းလွႆၵေႃႈၶွႆႈ
ၶိုၼ်းၶိုတ်းပၼ်ၵမ်းလီဝ်။

တွၼ်ႈမႃႇသိူဝ်ႇ မူႇပိူင်ၵိဝ်ၵပ်းလွင်ႈတႃႇလွႆႈထိမ်ၸိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူၼ်း

မူႇပိူင် **24.**

1. လွင်ႈလွႆႈၸိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႁူၼ်းၼၼ်ႉတေၶိုတ်းသၢင်ႈလွမ်းမူႇပိူင် ၵိင်ၼိူဝ်ပိၼ်ႁူၼ်းၼၼ်ႉသေၸလႈ
တေၵမ်ႇလႆႈလပ်းၾႅၼ်ႇၸလႈလိူၵ်ႇၸၾၼၢႆးလိူၵ်ႉၼၢႆးယွႆႉ။

2. လွင်ႈလွႆႈၶိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်းပၼ်တီႈႁူဝ်းၼီ ပႆႇၽႆႇၸႂ်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉတေၵမ်ႇၶႂ်ႈလႆႈပိၼ်ႇၽိဝ်ႁူႇတၢင်ႇ ၽႆႇတၢင်ႇတၢင်း ၵႃႈထူႈမၼ်းယၢႇၶႂ်ႈလႆႈပိၼ်ႇႁူႇတႃႇႁဵတ်း မိူင်းၶဝ်ႈႁၢၼ်သိုၵ်းၼၼ်ႉ။

မူႇပိူင် 25.

1. ၵွၼ်တၢင်းသုတ်းၼႆႉ ၼႄႈႁဵတ်း ၶဝ်ႈပုၼ်းၽွၼ်းတႃႇတေလွႆႈထိမ်ၶိူင်ႈလူဝ်ႇႁူဝ်းပၼ်တီႈႁူဝ်းၼီ ပႆႇၽႆႇၸႂ်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉမီးၼိူဝ်ၽူႈမီးၵႃႇၼႄႇၸႂ်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. မုၵ်ႉလုမ်းလွႆႈထိမ်းၶိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်း ၶဝ်ႈ ၽူႈၵေႃႉတူင်ႉၼိုင်ႁၢၼ်ၵၢၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇၶဝ်ၼႆႉမီး သုၼ်ႇတုၵ်းယွၼ်းၶႂ်ႈလႆႈႁမ်ႉလွႆႈပၼ်လွင်ႈႁဵတ်း လႆႈၼီ ပႆႇၽႆႇၼင်းမိူင်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ ႁူၺ်းၵႂႃႇလွင်ႈ တုၵ်းယွၼ်းမႃးႁမ်ႉလွႆႈၼၼ်ႉတေၵမ်ႇလႆႈယိပ်းလၢႆးၵမ်ႇမိူၼ်မၵ်ႉသူၺ်ႇႁၼ်ၼၼ်ႉၸွတ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႇ ယၢႇၶႂ်ႈလႆႈပိၼ်ႇႁူႇၵၢၼ်တုမ်ႉတိူဝ်ႉႁဵတ်း ငဵၼ်းလိူင်ႈၸႂ်ႈမိူင်းလွႆမိူင်းၼၼ်ႉၼႆႉသေၵမ်ႇႁႂ်း တေလႆႈ

ဝႆႉလွႆလေတၼေႇလီ မီးလွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ႁၼ်သေလွႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵႃႈထူးမၼ်းမိူဝ်ႈ ၽူႈမီး ၵႃႇၼႄႇၵၢၼ်လၢႆႈလူၺ်ႈၶဝ်ၼၼ်ႉၵမ်ႇလၢင်ႈလွႆႈပၼ်ၶဝ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႇ ၵမ်ႇၶိုၼ်ႈလွႆႈထိမ်ပၼ်ၶိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်းၵၢၼ်လူဝ်ႇၼေႇၶတႉၶတႉၼၼ်ႉၶဝ်ႈ ပေႃးၼႆႉလိုင် ယၢႇၶႂ်ႈလႆႈမီးလွင်ႈ ၵမ်ႇသၢင်းလၢင်းတူၵ်းထုၵ်းလွမ်းတြႃးၼၼ်ႉသေတွပ်ႇထိုင် တႃႇပၼ်ၵၢၼ်ၸုၼ်ႉမႃးလွႆႈထိမ်ပၼ်ၼၼ်ႉ။

3. ၽူႈမီးၵႃႇၼႄႇၵၢၼ်လၢႆႈလူၺ်ႈၶဝ်တင်းသိင်ႈၼႆႉတေလႆႈၵႃႇမၶမ်ႇၶဝ်ႈ ႁၢင်ႈၵိၼ်းၶိုင်ပွင်ပၼ်ၶႂ်ႈ ႁၢၼ် ၵေႃႉသူင်ႇလိၵ်ႈပၼ်ၶိူင်ႈၶူဝ်းတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်းၼၼ်ႉၼႆႉ ယၢႇၶႂ်ႈလႆႈသိင်ႈႁႃႈသိင်ႈငိၼ်းသၢင်သေၵမ်ႇႁႂ်း တေလႆႈၵႃႇမၶၢမ်ႇပၼ်ၽူႈၸွတ်းႁဵတ်း လွင်ႈလွႆႈထိမ်ၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈၵိဝ်းလႆႈထိုင်တီႈၵၼ်လႆႈ မီးလွင်ႈၼီ ပႆႇၽႆႇၸႂ်ႈမိူင်းၼၼ်ႉဝႆႉဝႆႉ ၶဝ်ႈ ယၢႇလႆႈမီးလွင်ႈၵၼ်ၶၵ်ႉသီးၶႂ်ႈလိူင်ႉၶႂ်ႈၼၼ်း ၼၼ်ႉ။

မူႇပိူင် 26.

1. ၽူႈၸွတ်းႁဵတ်း လွင်ႈလွႆႈထိမ်ၶိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်းၶဝ်ႈသင်၊ ၶိူင်ႈတေႃႉသူင်ႇၶဝ်ၼၼ်ႉၶဝ်ႈသင် ၶိူင်ႈ ၶူဝ်းလွႆႈၶူဝ်းထိမ်ၼၼ်ႉၶဝ်ႈသင် တေလႆႈၼပ်ႉထိုဝ်သေၵမ်ႇႁႂ်းလွႆႈၶၵ်ႉႁၢင်ႈပၼ်ပႃးၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ တၵ်းၵမ်ႇၶႂ်ႈလႆႈႁူႇတုမ်ႉတိူဝ်ႉပိုတ်းယိုဝ်း ၵမ်ႇၼၼ်ၵႃဝ်လႆႈၵႂၢႆႉၸွတ်းပူၼ်ႉပိၼ်သွၼ်ႇၼၼ်ႉလႃးလႃး။

မူႇပိူင် 27.

1. မုၵ်ႉလုမ်းမိူင်းလုမ်ႈၽွႆႉၵၢၼ်လွႆႈထိမ်ၶိူင်ႈတၢင်းလူဝ်ႇႁူဝ်းၼၼ်ႉၶဝ်ႈၽူႈၵေႃႉတူင်ႉၼိုင်ႁဵတ်း ၵၢၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇၶဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉၼႆႉ မိူဝ်ႈၵၢၼ်ၶဝ်ႁမ်ႉလွႆႈပၼ်ၼၼ်ႉၵိင်ၼိူဝ်တၢင်း ၵၢၼ်လီၶဝ်ႈ တူၵ်းထုၵ်ႇပုၼ်ႈတႃႇႁူဝ်းၼီ ပႆႇၽႆႇၸႂ်ႈမိူင်းၶဝ်ၼၼ်ႉသေယဝ်ႉ တၵ်းထုၵ်ႇလႆႈလွႆႈပႃးလွင်ႈၶၵ်ႉႁၢင်ႈ ပၼ်ၼင်ႇၵၢၼ်လူဝ်ႇၼၼ်ႉၶဝ်ႈၵိၵ်ႇပႃးလွင်ႈသုၼ်ႇလႆႈႁူဝ်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ ပေႃးဝႃႈၸွတ်းၼၼ်လိုင် မုၵ်ႉလုမ်းၶဝ်ႈၽူႈၵေႃႉတူင်ႉၼိုင်ၶဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈၼပ်ႉထိုဝ်လၼ်ႉလၵ်းႁဵတ်း ၶဝ်ႈ ပၵ်းပိူင်မိူင်းလုမ်ႈၽွႆႉၵၢၼ်တီမ်းမႆႇပူင်တမ်းဝႆႉလိူဝ်းၼၼ်ႉ ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

2. တွၼ်ႈလိၵ်ႈပႆးၼိူဝ်ႈၼႆႉ တၵ်းတေၵမ်ႉၸွႆႈလႆႈႁူႉပၼ် ၵၼ်ႁၢမ်ႈတၢပ်ႈတုမ်ႇတိူဝ်ႉမီၼ်ႈ
ၵႃႉၼႄႉသုၼ်ၵွၺ်းလႆႈ မုၵ်ႉလုမ်းမိူင်းလုမ်ႈၽႄႉၸဝ် လိူဝ်းၵၼ်လႆႈၸၢမ်ႉလွႆးၵၢပ်ႈပၼ် ပုၼ်ႈၽွၼ်းဝႆႉ
ၵမ်ႉၼၼ် လိူဝ်းၵၼ်လႆႈၸၢမ်ႉလိူင်ႈမိူင်းတၢင်းလၢႆၸဝ်ၼေႃယွၼ်းတႃႉလွင်ႈလွႆႈထိမ်ပၼ်ၼၼ်ႉ။

တွၼ်ႈမႆႈၶျႈ – မူႉပိူင်ၵိဝ်ႉႁပ်းလွင်ႈပွၵ်ႈမိူဝ်းၸိုၼ်း ၊ လွင်ႈၸမ်းတမ်းဝၢင်းပၼ်
ၵွင်ႈတီႈမွႆႉ ၸလႈ လွင်ႈမိူဝ်းယူႉၸိုၼ်းတီႈႁဝ်ႉ

မူႉပိူင် 28.

1. ၽူႈမီးၵႃႉၼႄႉမီးၼမ်ႉႁတ်ႉၶွတ်းလႆႈၸဝ်ၼၼ်ႉၼႆႉ ပီၼ်ၵေႃႉဝိူဝ်းၵွၼ်တၢင်းသုတ်း ၵၼ်မီး ပုၼ်ႈၽွၼ်း
ၸလႈ သုၼ်ၵွၺ်းလႆႈ တႃႉတေပုၵ်းသၢင်ႈပၼ်ဝိူဝ်းလႆႈ ၸလႈ ႁမ်ႉလွႆႈပၼ်မိူင်းလူဝ်ႉ
ၵိၵ်ႉပႆးလွင်ႈၵၼ်ပၼ်ၵၢၼ်ၸင်ႉၵႃႉယေး ၸွႆႈႁူၼ်းၼီ ပႆႈၽၢႆႇၼွႆႈမိူင်းၸဝ်ႉ ၵွၵ်ႉလွႆႈမိူဝ်းၸိုၼ်း

ၶၢင်းႁူလိုဝ်း သေၸွႆႈမီးလွင်ႈၵူမ်ႉလုမ်ႈၸလႈ မီးႁိုင်ႉသိၵ်ႈၸႃႉ ႁႃႈတီႈၵွင်ႈၶိူၼ်း
ၵမ်ႉၼၼ်ၵွင်ႈတီႈၸဝ်ယူႉသဝ်းတႃႉသေၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႉၼၼ်
လွမ်းၼၼ်ႉႁၢင်လွႆႈၸဝ်သေပၼ်ၸဝ်ႁူႉယူႉလႆႈ တၢင်ႉတီးတၢင်ႉတၢင်းၼွႆးမိူင်းၼၼ်ႉယူႉယဝ်ႉ။
ၽူႈမီးၵႃႉၼႄႉၸဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉၼႆႉ တေလႆႈၶၢင်းၶွၼ်း ၸိူင်ပွင်ပၼ်တႃႉ ႁူၼ်းၼီ ပႆႈၽၢႆႇၼွႆႈမိူင်းၸဝ်လႆႈပွၵ်ႈ
မိူဝ်းၸိုၼ်းတီႈႁဝ်ႉ ၵမ်ႉၼၼ် ၸမ်းတမ်းပၼ်ၵွင်ႈတီႈမွႆႉၼၼ်ႉယူႉယဝ်ႉ။

2. ဝၢင်းၽိၼ်ႁၢၼ် ၵၢထူးတႃႉပၼ်ၵႃႉမၸၢမ်ႉ ၸွႆႈတမ်တူဝ်ႁူၼ်းၼီ ပႆႉၽၢႆႇၼွႆႈမိူင်းၸဝ်လႆႈၸဝ်ႈၵူမ်ႈၶွတ်း
သၢင်ႈလွမ်းတိမ်တိမ်ထူၼ်ႈထူၼ်ႈၼွႆးၼေႈႁၢၼ်ႁုမ်းထိင်းၸလႈ ၽိၼ်ႁၢၼ် တႃႉၵၢဝ်ၸဝ် ပွၵ်ႈမိူဝ်းၸိုၼ်း
ၵမ်ႉၼၼ် ၸမ်းတမ်းဝၢင်းပၼ်ၵွင်ႈတီႈမွႆႉ ၸလႈ မိူဝ်းယူႉၸိုၼ်းတီႈႁဝ်ႉၼၼ်ႉယူႉယဝ်ႉ။

မူႉပိူင် 29.

1. ႁူၼ်းၼီ ပႆႈၽၢႆႇၼွႆႈမိူင်းၸလိူဝ်းပွၵ်ႈမိူဝ်းၸိုၼ်းၶိုၼ်း ၵမ်ႉၼၼ် မိူဝ်းယူႉတီႈၸဝ်ယၢမ်ႈယူႉသဝ်းတႃႉသေ,
ၵမ်ႉၼၼ် လႆႈမိူဝ်းယူႉတီႈၸမ်းတမ်းဝၢင်းပၼ်ၵွင်ႈတီႈမွႆႉၼွႆးလိူင်းမိူင်းတၢင်တီႈတၢင်ႉၵွင်ႈလီငၢမ်း
ယဝ်ႉၼၼ်ႉ တၵ်းတေၵမ်ႉလႆႈလိၵ်ႉၸၽၼေႈလိၵ်ႉၼေႈယႂ်ႉတေႃႉၸဝ်ၵိင်ၼိူဝ်
ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႆးၸဝ်လႆႈၼီ ပႆႈသေၸလႈၵမ်ႉမီးတီႈယူႉတၼ်းသဝ်းမႂ်းၼၼ်ႉ။
ၸဝ်တၵ်းလႆႈမီးသုၼ်ႉလႆႈၸဝ်ႈတူင်ၼိူင်ၶွတ်းသၢင်ႈလွမ်းၼွႆးႁၢၼ် ႁူၼ်းတၢင်းၼမ်တိမ်တိမ်ထူၼ်ႈထူၼ်ႈၽိင်,
ၽိင်ႉပိင်းပိင်း ႁူႈထၢၼ်းႁူႈလၼ်ႉ ၼၼ်ႉသေၵမ်ႉႁႆး မီးလွင်ႈသုၼ်ႉထုၵ်ႉလႆႈၶပ်ႉၶွတ်းႁၢၼ် ၸုၼ်မိူင်း
ၼင်ႉပိုၼ်ႈၼၼ်ႉယူႉယဝ်ႉ။

2. ၽူႈမီးၵႃႉၼႄႉမီးၼပ်ႉႁတ်ႉၶွတ်းလႆႈၸဝ်ၼႆႉ မီးပုၼ်ၽွၼ်းၸလႈသုၼ်ၵွၺ်းလႆႈ တႃႉလွႆးထိမ်ပၼ်
ႁူၼ်းၼီ ပႆႈၽၢႆႇၼွႆႈမိူင်းၸလိူဝ်းပွၵ်ႈမိူဝ်းၸိုၼ်း ၸလႈ/ၵမ်ႉၼၼ် လိူဝ်းၸႂ်ႉယူႉတီႈၸမ်းတမ်းပၼ်ၵွင်ႈတီႈ
မွႆႉၸဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ ၸွႆႈၸဝ်လႆႈသွၵ်ႈႁၼ်ၸိုၼ်းၸူဝ်းၸွင်ၸဝ်ၼၼ်ႉ။ ႁႂ်းၼင်ႉပီၼ်လႆႈထိႉသုတ်းၼၼ်ႉ
လွႆႈထိမ်ပၼ်ၵိဝ်ႉလွင်ႈၸူဝ်းၸွင် ၸလႈ ၸွင်ပိူင်ႉၸဝ်ၵၼ်ၸဝ်လႆႈဝႆႉႁုတ်းပိတ်ႈတၢင်းလင် ၸလႈ
လႆႈပွႆႉလုတ်ႈပူၼ်ႉတိၼ်ပူၼ်ႉမုၼ်ၽိတ်ႈၽွင်းမိူဝ်းၸဝ်လႆႈၼီ ပႆႈၼၼ်ႉ ပေႃးဝူႈတႃႉတေသွၵ်ႈႁၢၸိုၼ်း
ၸူဝ်းၸွင်ၸလႈၸွင်ပိူင်ႉၸဝ်ၼႆႉ ၶွတ်းၶိုဝ်ၵေႃးၵမ်ႉပီၼ်လႆႈယဝ်ႉပေႃးၼႆႉလိူင် ၽူႈမီးၵႃႉၼႄႉၶွတ်းလႆႈ
ၸဝ်ၼႆႉတေလႆႈႁမ်ႉလွႆႈပၼ်ၵမ်ႉၼၼ်လွႆႈထိမ်ပၼ်ၸွႆႈ ၸဝ်လႆႈၵၼ်သႆႈတိၼ်းၸိုၼ်းတၼ်ႉထိူၵ်ႉ
ၼၼ်ႉၸလႈ၊ၵမ်ႉၼၼ်
ၶွတ်းပၼ်လႆႈတၢင်ႉလိူဝ်ႉတၢင်ႉပိူင်ၵၼ်မိူၼ်ၼင်ႉတိၼ်းပၼ်ၸိုၼ်းၵၼ်ၸဝ်လႆႈလူႉသုမ်းႁၢႆႉၼၼ်ႉ။

မူ,ပိူင် 30.

ၽူးမီးဢၢ,ဆႄ,ဢၼ်လပ်းလူၺ်းၶဝ်တင်းသိူင်းၼၼ်ႉ ၶတလံးဢၢမၸၢမ်ပၼ် ၸလႄႈ ၵျၢင်းၵႅၼ်းၶိုင်ပွင်ၵၼ် မုၵ်ႉလုမ်းမိူင်းလုမ်းၾႃ့ႉၸလႄႈ ၽူးၵေႃႉတူင်ႉၼိုင်ၵၼ်ဢၼ်သၢင်,ထုၵ်,ၶဝ် မိူဝ်းဢၼ်ၶဝ်ၵျိတ်းၵၼ်ငၼ်း လွမ်းဆင်,ၶဝ်မီးဢၢ,ဆႄ,သုၼ်,ၵျိတ်းလံးၼၼ်ႉ၊ ၼင်ၵျႃ့ဝ်ၶတဝ်းလၼ်းၵၼ်းလီၸလႄႈ ၶတဢမ်,လံးမီးလွင်း ၸၵျႉသီးတီးဢၼ်ၶဝ်လွႆးထႅမ်ပၼ်ၵူၼ်းၼီပႃႈၽၢႆႇၼိုၼ်းမိူင်းၶဝ် ပွၵ်ႈမိူဝ်းၶိုၼ်းဢၢမ်,ၼၼ် ဢၼ်ၸမႈတမ်းဝၼ်း ပၼ်ၵွင်းတီးမွႆ့ ၸလႄႈ မိူဝ်းယူ,ၶိုၼ်းတီးၵဝ်,ၼၼ်ႉ။

ၵေႃႉပိၼ်ၽႄ,သႃ, (ပိၼ်ႉၽၢႆႇဢိင်းၵလိတ်းမ ၊းၽၢႆတၢႆး)
လၢႆးၵွင်မ ၊တ်း
Wednesday, March 27, 2002

<u>ၶၢႆးၵူမ်းတၵ်းဢၼ်ယိပ်းတိုဝ်းဝႆႉမိူဝ်းပိၼ်ႉၽႄ,သႃ,</u>

ၵူၼ်းၼီပႃႈၽၢႆႇၼိုၼ်းမိူဝ်း = internally displace persons (IDPs)
ၵူၼ်းၸၢမ်,တၢင် (တႃးလႃ,ၸၢမ်,) = hostage
ၵူၼ်းၼုမ်, = adolescents
ၵူၼ်းၵျၵ်းၵူၼ်းဢိၵ်ႉ (ၡူ ၺၡပ္ၡၺး) = disability

ၶိုၼ်းပိုတ်,ၸၽႄပၼ် = reflect
ၶူဝ်းၶွင်ၸလႄႈၶွင်ပိူင်, = property and possessions

ငဝ်းလၢႆးၶိုၵ်ႉၸၢၵ်ႉၽုတ်းၶပႃ, = emergency

လွႆးထႅမ်ပၼ် = assistance
လိူင်းမိူင်း = states
လၵ်းၸၽႄ = distinction
လိၵ်,ၸၽႄ (ၼႄးလိၵ်းၼႄးယွႆ,) = discrimination
လၼ်ႉလၵ်းၵၼ်မိူင်းလုမ်းၾႃ့ႉ = international standard

တွၼ်းမႃႈ = section
တၢင်းၽိတ်းၼိူဝ်ပိူင်ၵူၼ်း = crime against humanity
တၢင်းၽိတ်းပၵ်းပိူင်သိုၵ်း = war crime
တၢင်းၽိတ်းလွင်းၽဝ်းမူၺ်ႉလၢၼ်းၶိူဝ်း = genocide
ၵပ်ႉၵိၼ်းထူပ်းၶၽႄး = disaster
တိူပ်းဢိင်,ၵႃ,တိၼ်မိုဝ်း = mutilation
တီးယူ,တၼ်းသဝ်း = accommodation

ၼႄႈၵျူၼ်း = family

ပၵ်းပိူင်ပူင်တမ်းဝႆႉ = Codes of Conduct
ပၵ်းပိူင်ၡူ,လၢတ်း = criminal law

ပျႃသၢႆႇပိုတ်းယိုဝ်းတိုၵ်းတေႃးၵၼ် = armed conflict
ပၵ်းပိူင်ၶူမ်းငမ်း = law enforcement
ၽူႈမီးၵႃႈၸၢႆႈၸမ်ႉၵတ်ႉၵွတ်ႇလႆႈ = competent authorities
ၽူႈမီးၵႃႈၸၢႆႈၵၢၼ်လၢမ်းလူလၢႆး = concerned authorities

ၸမ်းတၢမ်းပၼ်ၵႂင်းတီႈမႂ်ႇ = resettlement
မိူဝ်းယူႇၸိုၼ်းတီႈၵဝ်ႇ = reintegration

ၸၢႆႇၼႅတ်ႈတိုဝ်ႉၵျၢး (ပေႃးၵုၵ်းႁူၼ်းမိူင်းၵမ်ႉၵျၢးသေ သုမ်းသုၼ်ႇလႆႈၸဝ်ၼႆႉလုမ်းၵျၢးၵွတ်ႇပၼ်) (ႁူႉၸၢၼ်းမူႉ) = remedy

ယႃႉလူႉတုမ်ႉတိူဝ်ႉ = prejudice

လႆႈႁူၵ်းႁၢႆႉပူၼ်ႉပိၼ်ပၵ်းပိူင်ႁူႈလွင်း = genetized violence
လွင်ႈၸွႆႈၵၢင်ႈပၼ် = protection

ႁူပ်ႈၸူႉသေပၼ်တၢမ်ႇ = collective punishment
ၵမ်ႉမီးၵၼ်ၸွႆႈသီးၸိူင်ႉထိူင်းသၢၼ် = unimpeded

Translated by Sai Aung Mart, 2002.